

Мент

Сяргей Дубавец

У Краіне Саветаў усё было наадварот. Праўда лічылася паклёпам, пакупнікі існавалі для крамаў, а войска змагалася за мір. У прыватнасці, паліцыю (г.зн. гарадскую службу, ад грэцкага „*поліс*“ — места) тут называлі міліцыяй (г.зн. ваеннай, мілітарнай службай), але пры гэтым міліцыянт мусіў увасабляць у вачах народу міралюбства і гуманізм, а паліцыянт асацыяваўся з фашыстоўскімі захопнікамі і капіталістычным бюспраўем.

Бадай, найбольш міралюбства міліцыі спаміж іншых рэспублік-сясьцёр культывавалася ў БССР. Памятаю, яшчэ зь дзяцінства душа не прымала пачутага ў гутарках з раўналеткамі блатняцкага слова „мент“ — выразу пагарды да ахоўнікаў парадку. Як можна было пагарджаць гэтымі дабрадушнымі дзядзямі Сьцёпамі, якія пераводзяць бабульку цераз вуліцу, а да таго ж адважна змагаюцца са злодзеямі? У каго спытаць, як прайсці да патрэбнага месца, параіцца або нават і проста папытацца часу? Найзручней у міліцыянта. Словам, народ міліцыю паважаў, „мянтамі“ яе не называў, масава чытаў міліцэйскую газету „На страже Октября“, пра што сьведчыў яе тагачасны наклад, і не хадзіў на чырвонае сьвятло, чым здзіўляў сваіх суседзяў у былым СССР. У першыя перастрочныя гады тагачасныя нефармалы любілі паўтараць, што міліцыя — з намі, бо гэта нашы, беларускія, вясковыя пераважна хлопцы. Напэўна, так яно й было.

Але вось настаў кастрычнік 88-га году. Дзяды. Масавы мітынг на Маскоўскіх могілках у Менску. На сумленьні тагачаснага міністра МУС Віктара Піскарова першы развод народу зь міліцыяй, першыя сутычкі, вадамёты і сьлезачечны газ. Гэта тады да групы дэманстрантаў, загнаных дубінкамі ў поле, падбег запыханы юнак і пракрычаў слова трывогі — *мянты!* З таго часу экзатычнае блатняцкае слова, якое раней азначала ўсяго толькі дасьведчанасьць распавядальніка ў тэрміналегіі крымінальнікаў, увайшло ў беларускую мову як паўнапраўная і часта ўжывальная лексэма. *Мент* стаў пэрсанажам нашага жыцця.

А пасля быў Лукашэнка, які разбўхаў міліцэйскія штаты да нічым не апраўданых памераў, што прывяло да дыскваліфікацыі ахоўнікаў парадку. Пасля былі разгоны мірных дэманстрацыяў, пабоішчы і арышты на вуліцы проста за беларускую мову або — за карыя вочы. І вось ужо сёньня нікога ня здзівіць выгляд міліцыянта, які ўтаропіўся ў вакно трамвая, калі побач тэарызуе публіку п’яны бамбіза. Я бачыў, як два патрульныя ў Менску прасьледавалі міма чалавека, што ня мог падняцца зь зямлі. Але каб міліцыянт пераводзіў цераз вуліцу бабульку, я ня бачыў даўно. І спытацца ў міліцыянта, каторая гадзіна, не прыходзіць у галаву. Затое, калі мы з калегам гаворым на тралейбусным прыпынку, а міма праходзіць міліцэйскі напад, для мяне стала зусім натуральным напаўголоса папярэдзіць сябра: асьцярожна, *мянты!*

Мех

Рыгор Барадулін

Хоць прымаўка мімаходзь зазначае: „*Век жыць — ня мех шыць*“, але і мех шыць, каб ні зярнятка не прапаролася вострым носікам, ні цяжкое пакладзіва не прарвала яго, — трэба ўмець.

Ад мяха пайшлі потым і мадэрныя сумкі, і бавулы, і розныя ахіналы. Пастухоў і вандроўнікаў *мех* ратаваў ад дажджу, ад морасі, ад пылу. Капюшоны ўсіх фасонаў — унукі *мяха*, а торбачкі — як бы дачушкі.

З маленства гучыць мне весялінка: „*Ажаніўся мяшок, узяў торбачку, туды-сюды павярнуў — цмок у мордачку!*“

Ад *мяха* — *мяшэчнікі*, тыя бедалагі, якіх голад крываваых рэвалюцыяў і войнаў гнаў па сьвеце. Пасьля вайны ўдовы — прыгоньніцы калгасаў — на сваіх плячах неслі першыя мірны ўраджай у *мяхах*. *Мех* быў адзінкай вымярэння — *мех мукі, мех жыта, мех бульбы...*

Падчас паўстанняў, барацьбы беларусаў за волю *мяхі*, насыпаных пяском, былі надзейнымі сьценамі змагароў.

Адказная і шанавітая, так бы мовіць, пасада *механошы*, валачоўнікаў і скамарохаў.

У паэтаў „*мех*“ гукае рыфму на „сьнег“ і „сьмех“. Пра недакладную многасць кажуць — „*мех з торбачкай*“, пра марныя намаганьні — „*чубяцца за мех, а ў мяху — сьмех*“. Ён — нясумны мэтад кайнасьці: „*Грэх — у мех, а сам — наверх*“.

Завязаны пад самае горла *мех* нагадвае сноп. Не такая і далёкая радня — абодвум зярняты дарагія.

Меч

Сяржук Сокалаў-Воюш

Меч — адзін з элемэнтаў нашага нацыянальнага гербу „Пагоня“ і знак вялікакняжскай улады ў Вялікім Княстве Літоўскім. Выявы *мяча* часта сустракаюцца на гербах беларускае шляхты.

На адным з праектаў гербу бальшавіцкай дзяржавы таксама быў *меч*, які быццам бы Ленін загадаў прыбраць, каб паказаць міралюбны характар бальшавікоў, маўляў — „*перакуём мячы на аралы*“. Скасаваны так званым правадыром *меч* ім жа самім і быў укладзены ў рукі ЧК, пасьля чаго гэтую зброю пачалі называць *карным мячом рэвалюцыі*. 70 гадоў ён лютаваў у Беларусі паводле прынцыпу „*Мой меч — твая галава з плеч*“.

Скрыжаваць мячы. Падняць меч. Прыісьці зь мячом. Дамоклаў меч.

Мечнік — службовая асоба і ганаровае званьне ў Вялікім Княстве, а таксама ваяр зь мячом і збройнік, які вырабляў гэты тып узбраеньня.

Меч, мечпадобны, мячовы, мечаваты.

Вобраз *мяча* — адзін з асноўных атрыбутаў вуснае народнае творчасці. „Я ж тых маскалёў мячом пасяку“ — сьпяваюць сьвяточнымі зімовымі вечэрамі калядоўшчыкі.

Мечыслаў — беларускае імя, у якім чуецца: *мечаны* славай альбо ўслаўлены мячом.

„*Біце ў сэрцы іх — біце мячамі, не давайце чужынцамі быць!*“ — напісаў у вечна надзённым вершы „Пагоня“ Максім Багдановіч.

Міліцыя

Рыгор Барадулін

Міліцыя — з лаціны, дзе *militia* — войска.

Хадзіў анэкдот — навічку-*міліцыянту* заданьне: прыдрацца, прычапіцца